

Seminární cvičení č. 5- 2020

Cílem semináře je procvičit tyto otázky:

- a) *co jsou právní pravidla a právní principy, obecně.*
- b) *právní pravidla versus právní principy; (Hart vs. Dworkin);*
- b) *kolize principů, test proporcionality (Dworkin vs. Alexy).*

Vaším úkolem je a) umět vysvětlit, co to jsou principy, jaký je rozdíl mezi hodnotami a principy, jaký je rozdíl mezi právními pravidly a principy;

b) pozorně si přečíst Dworkinovo rozlišení pravidel a principů. (Úryvek, ve kterém to vysvětluje naleznete na konci tohoto seminárního zadání.);

c) umět vysvětlit uvedené (tři) rozdíly mezi pravidly a principy;

d) umět vysvětlit Alexyho pojetí principů; proč kritizuje Dworkinovo pojetí, atd...

K samostudiu použijte prezentaci a rovněž učebnici.

Úkol č.1a).

Rozlište principy od pravidel. Vaším úkolem je na uvedených příkladech odlišit pravidla od principů. Svou volbu vždy zdůvodněte, proč?

- a) ...závěť bude platná, pokud bude podepsána;
- b) ...neberte to, co patří jinému;
- c) ...nejvyšší povolená rychlost na dálnici je 150 km za hodinu;
- d) ... každému, co jeho jest;
- e) ... pokud má muž klobouk, je slušnost ho při pozdravu smekat.

Úkol č.1b)

Na základě Vašeho rozhodnutí o tom, co je pravidlo a co je princip, se pokuste své argumenty zobecnit a vyvodit z nich základní znaky, které charakterizují

a) pravidlo

b) princip

c) Na základě jejich funkce, kterou plní v našem rozhodování a jednání, se pokuste vymezit jejich odlišné znaky či vlastnosti.

Úkol č. 2

Právní principy vycházejí z obecných principů, které dané společenství považuje za zásadní hodnotová východiska. Vaším úkolem je uvést, pro které ústavní principy nebo i principy (zásady) soukromého práva se stávají východiskem. Jinými slovy, ve kterých právních principech lze spatřovat jejich konkretizaci a proč?

princip úcty k životu jako takovému,

princip důstojnosti a jedinečnosti každé lidské osoby,

princip odpovědnosti,

princip solidarity,

princip společného dobra,

Poznámka:

V právní teorii a filozofii nepanuje jednoznačná shoda s používáním pojmů pravidlo a princip.

Nejčastěji se objevují tyto přístupy:

- pravidlu je připisovaný význam normy jako protikladu principu;
- princip je chápáný jako velmi abstraktní pravidlo či zásada (viz Weinberger, Norma a instituce, s. 97);
- právní norma funguje jako zastřešující pojem pro pojmy pravidla a principy. (Viz Melzer, Metodologie nalézání práva, s.45-46)

Úkol č.3.

Na základě uvedeného úryvku se pokuste odvodit rozdíly mezi pravidly a principy tak, jak je chápe zde R.Dworkin. (Vymezuje tři základní rozdíly.)

"Rozdíl mezi právními principy a právními pravidly tkví v logice věci. Oba soubory standardů se vztahují ke konkrétním rozhodnutím o právní povinnosti za určitých konkrétních okolností, liší se však co do charakteru direktivy, kterou dávají. Pravidla je třeba aplikovat metodou všechno nebo nic. Jsou-li dány skutečnosti, o nichž pravidlo hovoří, pak pravidlo buď platí, a v takovém případě je nutno akceptovat odpověď, kterou dává, nebo neplatí a pak rozhodnutí nic nepřináší. ... Principy typu "nikdo nesmí mít prospěch z vlastního protiprávního jednání" se ani nesnaží stanovit podmínky, za nichž je třeba je aplikovat. Stanoví spíše důvod, který určitým směrem ukazuje, žádné konkrétní rozhodnutí však nutně nevyvolává.".... "Tento první rozdíl mezi pravidly a principy nutně vede k druhému. Principy mají jednu dimenzi, kterou pravidla nemají - dimenzi závažnosti (weight) čili důležitosti. Jakmile se principy kříží (např. politika ochrany kupců automobilů se kříží s principy smluvní svobody), pak ten, kdo musí tento konflikt rozhodnout, musí přihlídnout k relativní závažnosti každého z nich. Přirozeně nemůže jít o přesné měření a rozsudek, podle něhož je určitý princip nebo politika důležitější než jiný či jiná, bude často diskutabilní. Nicméně integrální součástí pojmu princip

je, že má tuto dimenzi a že má smysl se ptát, jak důležitý či závažný ten který princip je. ... Pravidla tuto dimenzi nemají. Můžeme hovořit o tom, že pravidla jsou funkcionálně důležitá nebo nedůležitá (...). V tomto smyslu může být jedno právní pravidlo důležitější než druhé, takže odporují-li si dvě pravidla navzájem, jedno v důsledku své větší váhy nahradí druhé. Jestliže si dvě pravidla odporují, nemůže jedno z nich platit. Rozhodnutí, které z nich platí a které je třeba zrušit nebo změnit, se musí učinit s poukazem na něco, co je nad samotnými těmito pravidly. Právní řád může takové rozpory regulovat jinými pravidly, která upřednostňují pravidlo vydané vyšším orgánem, pravidlo vydané později, pravidlo speciálnější a podobně. Právní řád může také upřednostnit pravidlo, které se opírá o důležitější principy."

Viz k tomu více : DWORKIN, Ronald. Když se práva berou vážně. Praha: Oikoymenth, 2001, s. 45-50.

Úkol č. 4

Případ Riggs vs. Palmer

Tento případ slouží k porozumění Dworkinova pojetí pravidel a principů.

Jde o případ „Riggs vs. Palmer“, který uváděl ve svých pracích známý anglo-americký právní filozof a teoretik Ronald Dworkin (1931-2013). Na tomto případě demonstruje rozdíl mezi principy a pravidly. Přesněji řečeno, mezi právním myšlením vycházejícím z principů a myšlením vycházejícím z „litery zákona“.

V roce 1882 v New Yorku muž jménem Elmer zavraždil svého dědečka, otrávil jej. Věděl, že podle existující závěti mu dědeček zanechal převážnou část majetku. Dědeček se ale znovu oženil. Elmer se obával, že změní závěť a nic mu nezanechá. Elmer byl za tento zločin odsouzen a uvězněn na dlouhá léta vězení. Dcery dědečka, které byly rovněž oprávněnými dědičkami podaly žalobu na vykonavatele závěti a požadovaly, aby jim připadl Elmerův majetek. Tvrdily, že zákon nedává Elmerovi právo na nic, protože zavraždil jejich otce.

Zákon o závěti státu New York jako většina jiných tehdy podobných platných zákonů, nic neříkal o tom, zda může dědit v souladu s podmínkami závěti i ten, kdo zavraždil jejího zůstavitele. Elmerův advokát argumentoval, že závěť byla platná a nebyly porušeny žádné zákonné podmínky, takže jeho klient musí dědit. Tvrdil, že pokud by soud rozhodl ve prospěch dcer dědečka, změnil by závěť a nahradil by právo svým vlastním morálním přesvědčením. Všichni soudci Nejvyššího soudu státu New York se shodli na tom, že jejich rozhodnutí musí být v souladu s právem. Ani jeden netvrdil, že v tomto případě musí být zákon reformovaný v zájmu spravedlnosti. Na čem se neshodli, bylo to, co je ve skutečnosti právem, co si vyžaduje zákon, když se správně interpretuje. Slova zákona o závěti nebyla ani vágní, ani mnohoznačná. Soudci se jen neshodli na tom jak vyložit skutečný zákon v tomto specifickém případě.

Vášim úkolem je

- a) uvést, jak by byla interpretována závěť, kterou předpokládá „litera zákona“, znění závěti; (jaké pravidlo či princip by zde soudci museli uplatnit):

- b) Většina soudců však kromě legislativního principu zvolila k interpretaci závěti další princip. Pokuste se odhadnout, který princip a proč zvolili soudci.
- c) Vysvětlete, jaké interpretační hledisko mohli soudci díky zvolenému principu při rozhodování případu zaujmout?

Úkol č.5

Řešení tohoto úkolu vychází ze zveřejněného textu k prezentaci č.4.

Uvedený případ by nám měl pomoci porozumět jednotlivým krokům testu proporcionality.

Představte si, že byste měli jako ústavní soudci rozhodnout tento případ.

Navrhovatel ústavní stížnosti bylo české město XY. Toto město podalo stížnost proti rozhodnutí Ministerstva obrany ČR, kterým byla zamítnuta žádost o udělení souhlasu s prodejem bytů ozbrojených složek ve vlastnictví města XY. Stručně řečeno, město bylo vlastníkem bytů, které byly přiděleny k užívání ozbrojeným složkám. Město tyto byty chtělo prodat, ale Ministerstvo obrany jako uživatel k tomu nedalo souhlas. Město v zamítnutí souhlasu spatřuje jednak porušení ústavního práva na samosprávu a jednak práva vlastnického, garantovaného čl.11 Listiny. Ministerstvo obrany považovalo udělení souhlasu s převodem, resp. s pronájmem bytu ozbrojených složek za zákonem stanovené omezení vlastnického práva ve veřejném zájmu, již je zabezpečení obrany státu. Ministerstvo zároveň upozorňovalo na skutečnost, že se tak neděje za náhradu. Možnost užívat obecní byty jako služební dával ozbrojeným složkám zákon. Stěžovatelé proto navrhovali také zrušení té části zákona, která to umožňovala.

Vaším úkolem je

- a) Identifikovat práva či principy, které se v tomto případě dostávají do kolize;*
- b) Proč se ÚS rozhodl řešit tento případ uplatněním testu proporcionality?*
- c) Uplatněte jednotlivé kroky testu proporcionality na uvedený případ. Postupujte následovně:*

i)Uplatnění testu vhodnosti povede k otázce.....

ii)Uplatnění testu potřebnosti povede k otázce.....

iii)Uplatnění testu poměrování povede k otázce.....

d) Na základě provedeného testu uveďte tři argumenty, díky kterým ÚS tento případ rozhodne.

Prezentaci je nutné zpracovat dle zadaných otázek. Autor prezentace musí všechny otázky uvést a zodpovědět. Na otázky nestačí odpovídat jednou větou. Takové prezentace nebudou hodnoceny.

Předmětem prezentace je text ONDŘEJEK, Pavel. Princip proporcionality a interpretace omezení základních práv v ústavním v ústavním právu. In. Metodologie interpretace práva a právní jistota. Praha: Leges, 2012.

V prezentaci vysvětlíte tyto otázky:

a) Co znamená proporcionalita a jakou funkci sehrává tento princip v právu.

b) Jakou má strukturu test proporcionality?

c) Na co se ptá soudce, když uplatňuje test vhodnosti?

d) Na co se ptá soudce, když uplatňuje test potřebnosti?

e) Na co se ptá soudce, když uplatňuje test poměrování?

f) Jaké problémy s uplatnění tohoto testu českým ÚS popisuje autor zadaného textu?